

משנה - עוקצין - רע"ב

[פרק א](#) • [פרק ב](#) • [פרק ג](#)

[פרק א](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#)

[פרק ב](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#) [משנה ט](#) [משנה י](#)

[פרק ג](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)
[משנה ח](#) [משנה ט](#) [משנה יא](#) [משנה יב](#)

[א](#)

[פרק](#)

[א](#)

[משנה](#)

-

[א](#)

[פרק](#)

כל שהוא יד. העץ המחבר אל הפרי, ואדם או חזו בו בשעה שאוכל הפרי, כגון עקצי תפוחים ענבים ואגסים, קרויין ידות. וכן עץם {א} שיש בראשו בשר, ואדם או חזו בעץם כדי לאכל הבשר שבראשו, הוי העץם יד לבשר: ולא שומר. לאפוקי חלק העקץ הנוגע בפרי ודבוק לגרעין, שאותו החלק שומר הוא לפרי: מטמא. היד, ואף על פי שאינו ראוי לאכילה, אם נגעה

טמאה באכל. דחשיב היד חבור לאכל וכאלו הוא גוף אחד: ומטמא. אם נגעה טמאה ביד, נטמא האכל, אף על פי שלא נגעה הטמאה באכל. ולמדוהו רבותינו מן המקרא, דכתיב (ויקרא יא) וכי לפל מנבלתם על כל זרע זרוע אשר יזרע וגוי טמא הוא לכם, לכל שבצרכיכם, כלומר כל דבר הצריך לאכל מקבל טמאה כמותו וטמא ומטמא עמו: ולא מצטרף. אם היה האכל פחות מפביצה, שאין טמאת אכליו בפחות מפביצה (ב), אין יד האכל מצטרפת עמו להשלימו לכשעור: שומר אף על פי שאינו יד. כגון קלפת הפרי (ג) ששומר אותו שלא יפסד: מטמא ומטמא ומצטרף. דכתיב על כל זרע זרוע אשר יזרע, ומאי אשר יזרע (ד), בדרך שבני אדם מוציאים אותן לזריעה, חטין בקלפתו, ושערים בקלפתו, דהינו עם השומר שלהן. למאי אצטרף קרא, אי למטמא ומטמא, השתא יד הפרי מטמא ומטמא כדילפינו מלכם לכל שבצרכיכם, שומר מבעיא, הא לא אתא קרא אלא למצטרף עמו, דיד אינו מצטרף עמו, שומר מצטרף עמו: וכל שאינו לא יד ולא שומר. כמו שער שבפרות: לא מטמא ולא מטמא. ואין צריך לומר שאינו מצטרף:

פרק א - משנה ב

והקפלוטות. כרתי. חציר בלשון מקרא, בערבי כורא"ת, ובלע"ז פורו"ש: והפטמא שלהן. כמין פטמא של רמון שבראשון, והוי שומר ומצטרף: והעמוד שהוא מכוון כנגד האכל. הוא הלב שבבצל שהזרע נולד בקצהו: שרשי החזרים. השרש של חזרת, היא חסא בלשון גמרא, וכן בערבי, ובלע"ז לטוג"א: והנפוס. מין צנון הוא, אלא שעליו דומים לעלי הלפת: והסיב שלו. פרש הרמב"ם, שבצדי ראש הצנון נולדים גידים דקים כמו חוטין, וחותרכין אותן המוכרים ביד בשעה שמוכרין אותן, ונשארים מהן, והן נקראים סיב: והמנתא. כך שמה בלע"ז מונט"א, ובערבי נעני"ע: והפיגם. רוד"א בלע"ז, ובערבי סדא"ב: שעקרון. כדי לשתלן במקום אחר: והשזרה של שבלת. חוט האמצעי, שהחטים דבוקים בו: והלבוש שלה. והקרום שעל גרעין החטה. וכל אלו שומרים הן לפרי: הסיג של רצפית. אבק הנדבק על ראשי הירקות ורצוף בהם כקורי עכביש. וגם הוא חשוב שומר לפרי. ואין הלכה כרבי אליעזר:

פרק א - משנה ג

מטמאים ומטמאים ולא מצטרפים. לפי שהן ידות בלבד, ואינן משמרין את האכל: ויד הפרכיל. כשהענבים פרותים עם הזמורה, נקראים פרכיל. לשון פרכילי ענבים: טפח מפאן וטפח מפאן. הזמורה שנקצצה והאשכולות תלויין בה, טפח מן הזמורה מימין לאשכול וטפח משמאל, חשוב יד, טפי לא: יד האשכול. עקץ האשכול שתלוי בזמורה, הוא יד האשכול: כל שהוא. אפלו ארץ הרבה: זנב האשכול. סופו של אשכול: שרקנו. שהשרו ממנו גרעיני הענבים, אף הוא יד לענבים שבראשו, שאוחזים אותו בזנבו. ואף הוא שעורו בכל שהוא, ואפלו ארץ הרבה: והמכבד של תמרה. מכבדות של תמרים, ובהן תמרים, שעור ארץ היד שלהן להביא את הטמאה, ארבעה טפחים, אבל טפי לא: ומלעין של שבלין. זקון העליון של שבלת שיצא בראשו כמין שער של זקן:

פרק א - משנה ד

אלו לא מטמאין. שאין חשובין לא שומר ולא יד: קולסי הכרוב. רמב"ם פרש, ראשי הכרוב שיוצאים מהם גידים שסובבים [מסבכים צריך לומר], ודרך מוכרי הכרוב שכורתים אותן ומשליכין אותן: וחלפות תרדדים. שרשי התרדדים שמשאירים בקרקע כשחותכים התרדדים כדי שיחליפו ויעלו אחרים תחתם: את שדרךן לגזז. הדברים שדרךם לגזזן ולא לעקרן עם שרשיהם, אם עקרן אין השרשים מטמאין, לפי שאינן לא יד ולא שומר: רבי יוסי מטמא בכלן. דכלם חשובים יד לאכל, חוץ מקולסי כרוב והלפת שאותן גידין הסובבים [מסבכים] אינן חשובים לא יד ולא שומר. ואין הלכה כרבי יוסי:

פרק א - משנה ה

שבססן. שדש אותן ברגלי הבהמה או במקלות עם התבואה. ובססן, לשון בוססו מקדשך (ישעיה ג) : ורבי יוסי מטמא. הואיל וראויים להפכן בעתך עם התבואה [ה]. ואין הלכה כרבי יוסי: פסיגה של אשכול. דרך האשכול לצאת מן השדרה שלה כמה אשכולות קטנים, ואותן אשכולות [ט] נקראים פסיגי ענבים: שרקנה. שנתרוקנה מן הפסיגים שבה, כלומר שהסירו ממנה הפסיגים הקטנים ונשארה ריקנית [י]: שיר בה גרגיר אחד טמאה. שנעשית בלה יד לאותו גרגיר: שרביט של תמרה שרקנו. שהסיר התמרים ונשארה השרביט ריקן: ורבי אלעזר בן עזריה מטהר

בְּשֵׁל פּוֹל. מִפְּנֵי שֶׁהַפּוֹלִין גָּסִים הֵן וְאִין צְרִיכִין לְשַׂרְבִּיט, שְׂאֵפְלוּ מִתְעַרְבִּים
בְּפִסְלַת נוֹחַ לְנִקְרָן: **וּמִטְמֵא בְּשֵׁל קִטְנִיּוֹת.** דְּשׁוּמֵר הוּא **[יב]**, מִפְּנֵי שֶׁהוּן
דְּקִין וְאִין יָכוֹל לְנִקְרָן כְּשִׁמְתְּעַרְבִּים בְּפִסְלַת, וְנִיחָא לֵיהּ שְׂיֵהוּ בְּאוֹתוֹן
שְׂרַבִּיטוֹן כְּדִי שְׂיִוְכַל לְמִשְׁמֶשׁוֹן וּלְטַלְטְלוֹן בְּאוֹתוֹ שְׂרַבִּיט. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי
אַלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה:

פרק א - משנה ו

וְהַכְּלוּסִים. מִין קִטְנִיּוֹת **[יג]**: **וּמִצְטָרְפִים.** דְּפַעְמִים שְׂהוּן נֶאֱכָלִין עִם הַפְּרִי:
רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אֵף עֵקֶץ הַדְּלָעַת. מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִשְׁלַק עִמָּה. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי
יוֹסִי: **אֲגָסִים.** בְּעַרְבֵי אַגִּיס, וּבִלְעִיז פִּירָאִישׁ: **קִרְסִטְמִלִין.** תַּפּוּחִים
קִטְנִים שְׂדוּמִים לְעַפְצִים. הַקְרוּיִים מַלְיִין: **פְּרִישִׁין.** בְּעַרְבֵי סַפְרָגִיל,
וּבִלְעִיז קוּדוּנִיִּישׁ: **עֲזַרְדִּין.** בְּעַרְבֵי זַעְרוּיִד. וּבִלְעִיז סוּרְבֵאִישׁ: **טַפַּח.**
אַעֲקֶץ דְּלָעַת יְוֹנִית דְּוִקָא קָאִי, וְלֹא אַאֲחֵרִינִי הַשְּׁנוּיִים בְּמִשְׁנָה, דְּעַקְצִיהוּן
קִטְנִים: **קוּנְרָס.** יְרַקוֹת מְרִים, וּמִמְתַּקִּין אוֹתוֹן עַל יַדֵּי הָאוּר בְּרוֹתְחִים.
וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צְדוּק: **לֹא מִטְמֵאִין וְלֹא מִטְמֵאִין.** וְאִין צְרִיךְ
לומר שְׂאִין מִצְטָרְפִין:

פרק ב

פרק ב - משנה א

זֵיתִים שְׂכַבְשׁוֹן. בִּינִין אוֹ בְּחֻמְץ אוֹ בְּשֵׂאֵר מִשְׂקִין **[א]**: **בְּטַרְפִּיהוּן.** עִם הָעֵלִים
שְׂלָהֶם. עֵלָה זֵית, מִתְרַגְמִינִין טַרְף זֵיתָא: **טְהוּרִים.** אִם נִגַע שְׂרָץ בְּעֵלִין,
טְהוּרִים הֵזֵיתִים וְהָעֵלִים, דְּלֹא חֲשִׁיבֵי הָעֵלִים לֹא יָד וְלֹא שׁוּמֵר: **לְפִי שְׂלֵא**
כַּבְשׁוֹן. בְּטַרְפִּיהוּן: **אַלֵּא לְמִרְאָה.** כְּדִי שְׂיֵהִיו נִרְאִים יָפִין יוֹתֵר כְּשִׁהָעֵלִים
עִמָּהוּן, דְּנִרְאִים כְּאֵלוּ מִחֻדָּשׁ נִתְלָשׁוּ: **כְּשׁוֹת שְׂל קְשׁוֹת.** כְּשִׁהָקְשׁוּאִים
קִטְנִים יֵשׁ לָהֶן כְּמִין שְׂעַר קָטָן, וְנִקְרָא כְּשׁוֹת: **וְהֵנָּץ שְׂלָה.** בְּפִי הַקְשׁוּאִים
יֵשׁ כְּמוֹ נֶץ אֶרֶץ מֵעַט: **טְהוּרִים.** דְּלֹא חֲשִׁיבֵי לֹא יָד וְלֹא שׁוּמֵר: **לְפִנֵּי הַתְּגָר**

טמאה. דניחא ליה לתגר בשער ובנץ, שמתוד קד נראים הקשואים יפים וכאלו מחדש נתלשו **(ב)**, וכיון שרוצה בקיומן, חשיבי שומר **(ג)** לפרי. אי נמי, לפי שהקשואים רכים ונד הכל ממשמשים בהן לקנותן הן מתקלקלים אם לא מפני שאותו שער שומרון מכל לכולד וטנוף:

פרק ב - משנה ב

הגלעינים. כמו גרעינים: **ולא מצטרפות.** עם האכל להשלימו לכביצה, דיד חשיבא ולא שומר: **גלעינה של רטב.** גרעין של תמרה לחה וראינה למוץ: **אף על פי יוצאה.** כלומר אף על פי שיוצאה מן האכל, מצטרפת עם האכל, לפי שהיא נאכלת, שמוצץ אותה מחמת רטיבות: **לפיכך חותם של יבשה.** גרגיר של ענבים ותמרים יש להם חותם, שחותם נקב הפרי, ובראש החותם עקץ, כך פרושו רבותי. וקשה לפרושם, מאי לפיכך **(ד)**. ובמשניות דוקניות מצאתי, לפיכך חותל של יבשה, וכן גורס רמב"ם, ומפרש טעמא דגרעינה של רטב דהינו של תמרה לחה, מצטרפת, לפי שהיא שומר לפרי, שאם לא הגרעין היה הפרי נפסד. ושל יבשה אינה מצטרפת, דשוב אין הגרעין שומר לפרי, שכבר פלטה הלחה שבתמרה ואין הגרעין שומר שלא תפסד. לפיכך חותל של יבשה והוא הקרום המלפף ודבוק על הגרעין של תמרה, מצטרף עם התמרה כשהיא יבשה, מפני שהקרום הוא שומר, לא הגרעין: **ושל רטב.** דהינו תמרה לחה, אין הקרום מצטרף. שהגרעין הוא שומר ולא הקרום. ונקרא אותו הקרום חותל, לפי שהוא מלפף ודבוק לגרעין **(ה)**. לשון והחתל לא חתלת (והוא קא) **(ט)**: **גלעינה שמקצתה יוצאה.** כגון גרעינה של תמרה לחה שנאכלת חציה **(ו)** וחציה נשארת עם הגרעין: **מה שכנגד האכל.** חשוב שומר ומצטרף, אבל אידך לא. וכן עץ שיש עליו פזית בשר **(ז)**: **היה עליו.** היה על העץ בשר בצד אחד שאינו מקיף את העץ, אמר רבי שמעון רואין אם יש בבשר שעור שיוכל להקיף ממנו עביו כחוט של ערב **(ח)** כטבעת סביב העץ, מצטרף. ואין הלכה כרבי שמעון: **כגון הסיאה והאזוב והקורנית.** שגם אלו כך דינם, מה שכנגד האכל מצטרף, ומה שאינו כנגד האכל אין מצטרף. וסיאה וקורנית מין אזוב הם. סיאה תלי"ז בלע"ז, וקורנית שדרי"א בלע"ז:

פרק ג - משנה ג

שְׁנֵמוּק מִקְצָתוֹ אֵין מִצְטָרֵף. דְּמָה שְׁנֵמוּק אֵינוֹ חָשׁוּב אַכְּל, כִּיּוֹן שְׁנֵתִמְסָמֵס וְאֵינוֹ רָאוּי לְאַכִּילָה: **הַפְּטָמָא שֶׁל רִמּוֹן**. כְּמִין דְּד יוֹצֵא בְּרֵאשׁ הַרְמּוֹן, וְהוּא הַנְּקָרָא פְּטָמָא. וְסָבִיב הַפְּטָמָא כְּמִין פָּרַח יֵרֵק שְׂיֵשׁ בּוֹ חוּטִים דְּקִים, וְהוֹן קְרוּיִין נָךְ. וְסָבִיבוֹת אוֹתָן הַחוּטִים כְּעִין כּוֹס וְרֵאשׁוֹ עֲשׂוּי לְתַלְפִּיּוֹת, וְהוּא קְרוּי מְסָרְק, מִפְּנֵי שְׂיֵשׁ לוֹ שְׁנַיִם כְּמִסְרָק: **אַף הַמְסָרְק טְהוֹר**. שְׂאֵם יַחְתָּד מִן הַפְּרִי, אֵין מִתְגַּלִּים הַגְּלַעֲיָנִים בְּכַף, הַלְּכָף לֹא הוּי שׁוּמֵר. אַבְּל הַפְּטָמָא, אִם יַחְתְּכוּהָ עַד שְׂרֵשָׁה, יִתְגַּלוּ הַגְּרַעֲיָנִים וְיִפְסַד הַפְּרִי. וְאֵין הַלְּכָה כְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר

פּרָק ב - מִשְׁנָה ד

כָּל הַקְּלָפִין. כְּגוֹן קְלָפֵי אֶגּוּזִים וְשְׁקָדִים וְרִמּוֹנִים וְקְלָפֵי בִיצִים, חֲשִׁיבֵי שׁוּמֵר לְאַכְּל, וּמִצְטָרְפִין עִם הָאֶכְל לְהַשְׁלִימוֹ לְכַשְׁעוֹר לְקַבֵּל טְמָאָה. וּמִיָּהוּ קְלָפָה לְחָה הַעֲלִיּוֹנָה שְׁעַל הָאֶגּוּזִים בְּשַׁעַת לְקִיטָתוֹ, אֵינָה מִצְטָרְפֵת, דְּלֹא חֲשִׁיבָא שׁוּמֵר, שְׂאֵין שׁוּמֵר עַל גְּבֵי שׁוּמֵר: **קְדוּרָה**. נְקוּבָה. לְשׁוֹן מְקַדְרִים בְּהָרִים כְּדַתְּנָן בְּעָרוּבִין. וְקְדוּרָה אֵינָה מִצְטָרְפֵת, לְפִי שְׂאֵינָה שׁוּמֵרָת כְּשֶׁהִיא נְקוּבָה וְחִתּוּכָה: **וְהַחִיצוֹנָה**. הִיא הַקְּלָפָה הַדְּקָה הַנוֹפֶלֶת מֵאֶלֶיהָ כְּשֶׁמִּשְׁמֵשִׁין בְּבַצֵּל. וְאֵין הַלְּכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה **[יג]**:

פּרָק ב - מִשְׁנָה ה

הַמְּחַתֵּד לְבִשָּׁל. כְּגוֹן מְחַתֵּד דְּלוּעִים אוֹ בְּצָלִים אוֹ בְּשַׂר כְּדִי לְבִשָּׁל בְּקְדָרָה: **שְׁלֵא מֵרַק**. שְׁלֵא גִמֵר הַחֲתִיכָה. כְּמוֹ וּמֵרַק אַחַר שְׁחִיטָה עַל יָדוֹ, בְּמִסְכַּת יוֹמָא **[דף לא]**: **אֵינוֹ חַבּוּר**. אֵף עַל פִּי שְׁעָדִין הַחֲתִיכוֹת מְעוּרוֹת בְּמִקְצָת: **לְכַבֵּשׁ**. שְׁכּוּבֵשִׁים בִּיּוֹן וּבְחֻמְץ כְּדִי לְהַתְּקִים: **וְלִשְׁלֵק**. שְׁלִיקָה טְפִי מִבְּשׂוּל **[יד]**, וּבְהֵאֵי נִיחָא לִיה בְּחַבּוּרָן, הַלְּכָף כָּל זְמַן שְׁלֵא מֵרַק הוּי חַבּוּר. אַבְּל לְבִשָּׁל לֹא הוּי חַבּוּר, דְּיִוָּדַע הוּא שְׁהַבְּשׂוּל יִפְרִידֵם וְיַחְלִקֵם זֶז מִזֶּז: **הַתְּחִיל לְפָרַק**. וְלִהַפְּרִיד לְגַמְרֵי אֶחָד מֵהוֹן, לֹא אֶמְרִינָן כִּיּוֹן דְּגִלֵי דַעֲתִיָּה בְּאֶחָד שְׂרוּצָה לְהַפְּרִידוֹן, כְּלֵהוּ נְמִי כְּאֵלוֹ מְפָרְדִים זֶז מִזֶּז וְלֹא הוּי חַבּוּר, אֶלֶא אַכְּל שְׂפָרַק בְּלֶבֶד **[טו]** לֹא הוּי חַבּוּר, וּמָה שְׁלֵא פָרַק, הוּי חַבּוּר: **הָאֶגּוּזִים שְׂאֵמְנוֹן**. שְׂגַדְלָן וְחַבְּרָן זֶז בְּזוֹ. לְשׁוֹן וְיֵהִי אִמֵּן אֶת הַדְּסָה **(אַסְתֵּר ב)**: **שְׁחַמְרוֹן**. לְשׁוֹן וְיִצְבְּרוּ אוֹתָם חֶמְרָם חֶמְרָם **(שְׁמוֹת ח)**. מְדַרְדֵּךְ הַרוּצִים לְאַצֵּר אֶגּוּזִים אוֹ בְּצָלִים, שְׁחוֹתְכִין אוֹתָן וְקוֹשְׁרִים אוֹתָן בְּחָבֵל אוֹ בְּמִשְׁיחָה וּמְחַבְּרִין אוֹתָן זֶז עִם זֶז וְתוֹלִין אוֹתָן כְּדִי שְׂיִתְקִימוּ: **לְפַקֵּל**. כְּמוֹ לְקַלֵּף. וְדַגְמָתוֹ שְׁנֵינּוּ פָרַק

ד' דַּמְעָשׂוֹת מִשְׁנָה ו', הַבְּצָלִים מְשִׁיפִּקֵּל: הָאֲגוּזִים וְהַשְּׂקָדִים. הַשְּׂתָא מִיָּרִי בְּמַפְצֵעַ הָאֲגוּזִים וְהַשְּׂקָדִים. שְׁהַקְלָפָה שֶׁל אֲגוּזִים וְשֶׁל שְׂקָדִים חֲשִׁיבָא שׁוּמְרָ, וְאָף עַל פִּי שְׂפָצְעוֹ, כֹּל זְמַן שֶׁהִיא מְחַבֵּרֶת בְּאֶחָד חֲשִׁיבָא שׁוּמְרָ: עַד שְׂיִרְסַס. לְשׁוֹן וְהִפָּה אֶת הַבֵּית הַגְּדוֹל רְסִיסִים (עֲמוּס ו'). כְּלוּמַר עַד שֶׁתְּהִיָּה הַקְלָפָה רְצוּצָה וּפְתוּתָה לְחֻלְקִים דְּקִים:

פרק ב - משנה ו

בִּיצָה מְגֻלְגֶּלֶת. צְלוּיָה קָצֶת, עַד שֶׁהִיא מְעַרְבֶּת וּרְאוּיָה לְגַמְעָה: עַד שְׂיָגוּס. הַקְלָפָה חֲשִׁיבָא שׁוּמְרָ וּמְצַטְרֶפֶת, עַד שְׁיַחְתֵּד מִמֶּנּוּ מֵעַט [טז], וְאִז לֹא חֲשִׁיבָא יוֹתֵר שׁוּמְרָ, שֶׁהַבִּיצָה שׁוֹתֶתֶת וְיֹרֶדֶת דֶּרֶךְ אוֹתוֹ שֶׁבֶר וְחֲתֵד: וְשְׁלוּקָה. אֲבָל אִם נִשְׁלָקָה הַבִּיצָה, שֶׁהִיא קֶשֶׁה וְעוֹמֶדֶת בְּתוֹךְ הַקְלָפָה וְאִפְלוּ שֶׁנִּשְׁבְּרָה, לְעוֹלָם חֲשִׁיבָא הַקְלָפָה שׁוּמְרָ, עַד שֶׁתְּהִיא מְרַצֶּצֶת: וְכֵן עֵצִים שְׂיִשׁ בּוֹ מַח. חֲשִׁיבֵי הָעֵצִים שׁוּמְרָ לְמַח, וְאָף עַל פִּי שֶׁנִּשְׁבֵּר הָעֵצִים, עַד שֶׁיְהִיָּה מְרַצֵּץ: הֶרְמוֹן שְׂפָרְדוֹ. שְׁחַתֵּד הֶרְמוֹן לְשָׁנִים וְעַדִּין הַגְּרָגְרִים מְחַבְּרִין בְּקְלָפָה, הֵוִיא קְלָפָה חֲבוּרָ, עַד שְׁיִקִּישׁ בְּקִנְיָה וְיִתְנַעֲנְעוּ הַגְּרָגְרִים שָׁבוּ: שְׁלַל הַכּוֹבְסִים. דֶּרֶךְ הַכּוֹבְסִים לְשַׁלֵּל הַבְּגָדִים הַקָּטָן עִם הַגְּדוֹל כְּדִי שֶׁלֹא יֵאבֵד, וְסוּפוֹ לְהַפְרִידוֹ: וְהַבְּגָד שֶׁהוּא תְּפוּר בְּכֻלָּאִים. שְׁתִּי חֲתִיכוֹת שֶׁל בְּגָד צָמֵר שֶׁתִּפְרָן בְּחוּטִין שֶׁל פְּשֵׁתוֹ, דְּנֻדְאֵי סוּפוֹ לְהַפְרִידוֹ זֶה מִזֶּה, מִשׁוּם אֲסוּר כְּלָאִים: חֲבוּר לְטַמְאָה. וְאִם נְטַמְא הָאֶחָד נְטַמְא חֲבָרוֹ, עַד שֶׁיִתְחַיֵּל לְהַתִּיר, וְאָף עַל פִּי שֶׁלֹא גָמַר לְהַתִּיר, דְּמַעֲשָׂה מוּצִיא מִיָּדִי מַעֲשָׂה:

פרק ב - משנה ז

יִרְקִים מְצַטְרֶפִין. דְּחִזּוּ לְאֲכִילָה: לְבָנִים אִין מְצַטְרֶפִין. דְּתֵנוּ לֹא חִזּוּ: וּבְחִזְרִים. בְּחִזְרָת, אָף עַל גַּב דְּלְבָנִים לֹא חִזּוּ לְאֲכִילָה, מְכַל מְקוּם הוּוּ שׁוּמְרָ. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בַּר צְדוּק:

פרק ב - משנה ח

בְּנֵי בְּצָלִים. עמוּד הָאֲמָצְעִי שֶׁהוּא כְּמוֹ לֵב (נְרוֹק) וּמְנוּנוֹ צוֹמְחִים הַבְּצָלִים, לְהוּא קָרִי בְּנֵי בְּצָלִים: **אִם יֵשׁ בְּהֵן רִיר.** שֶׁהֵם מְלֵאִים לְחָה וְאִין בְּהֵן חֶלֶל: **מִשְׁתַּעְרִין כְּמוֹ שֶׁהֵן.** כְּשֶׁבָּאִים לְשַׁעַר אִם יֵשׁ בְּהֵן אֶכְל כְּפִיזָה שְׁעוֹר טְמֵאָה, מִשְׁעָרִין אוֹתָן עִם הָרִיר וְאִין [צָרִיד] לְמַעַד אֶת חֶלְלוֹ. וְאִם יֵשׁ בְּהֵן חֶלֶל, מְמַעַד אֶת חֶלְלוֹ וְאַחַר כֵּן מִשְׁעָר לְכַבִּיצָה: **סְפוּגָנִית.** עֲשׂוּיָה רַכָּה כְּמִין סְפוּג. וְאִינָה דְרוּסָה וּבְעוּטָה: **מִשְׁתַּעְרַת כְּמוֹ שֶׁהִיא.** בְּלֵא מַעוּד: **בְּשַׁר הָעֵגֶל שְׁנֵתֶפַח.** דְּרָךְ בְּשַׁר הָעֵגֶל שֶׁהוּא נִתְפָּח וּמִתְרַבֵּה כְּשֶׁהוּא מִתְבַּשֵּׁל, וּבְשַׁר הַשּׁוֹר הַזֶּקֶן מִתְמַעֵט: **בְּכַמוֹת שֶׁהֵן.** אִם בְּשַׁר שּׁוֹר מְבֻשֵׁל הוּא שְׁנֵתֶמַעֵט וְעַמֵּד עַל פְּחוֹת מְכַפִּיצָה, אִין אוֹמְרִים כְּשֶׁהָיָה חֵי הָיָה בּוֹ כְּפִיזָה אוֹ יוֹתֵר, וְיִטְמָא אִף עַל פִּי שְׁעֵכְשִׁיו אִין בּוֹ כְּשַׁעוֹר. וְכֵן אִם הָיָה בְּשַׁר עֵגֶל שְׁנֵתֶפַח וְנִתְרַבֵּה וְיֵשׁ בּוֹ כְּדִי לְטַמָּא, אִין אוֹמְרִים הוּאִיל וּכְשֶׁהָיָה חֵי לֹא הָיָה בּוֹ כְּדִי לְטַמָּא, אִף עֵכְשִׁיו לֹא יִטְמָא:

פרק ב - משנה ט

קִשׁוֹת שְׁנֵטְעָה בְּעֵצִיץ. שְׂאִינוֹ נְקוּב, וְהַכְּשָׁרָה שֶׁם לְקַבֵּל טְמֵאָה וְנִטְמָאת, דְּכַתְלוּשָׁה דְמִיָּא: **וְהַגְדִּילָה וְיִצָּאָה חוּץ לְעֵצִיץ.** וְנִחְשְׁבַת כְּמַחְבֵּר, לְפִי שְׂיוֹנְקַת וְשׁוֹאֵבַת מִן הַקְּרָקַע שְׁחוּץ לְעֵצִיץ: **טְהוּרָה.** שְׁפָרְחָה לָהּ טְמֵאָה מִשְׂיִצָּאָה חוּץ לְעֵצִיץ: **מָה טִיבָה לְטָהוּר.** דְּכְשֶׁקְבָּלָה טְמֵאָה הִיָּתָה כְּתְלוּשָׁה, הַלְכָד מָה שְׁבִתוּדָה הָעֵצִיץ נִשְׁאָר בְּטְמֵאָתוֹ [יז], וּמָה שֶׁהוֹסִיף אַחֲרָיָהּ כֵּן וְיִצָּא חוּץ לְעֵצִיץ, טְהוּר [יח]. וְאִין הַלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן:

פרק ב - משנה י

כְּלֵי גְלָלִים. כְּלִים הָעֲשׂוּיִין מִגְלָלִי הַבְּקָר: **שֶׁהַשְּׂרָשִׁים יְכוּלִין לְצֵאת בְּהֵן.** אִף עַל פִּי שְׂאִינָן נְקוּבִים, הַשְּׂרָשׁ יוֹצֵא מַעֲצָמוֹ וְנוֹקֵב אֶת הַגְּלָל וְאֶת הָאֲדָמָה שֶׁל אוֹתוֹ כְּלִי. וְלֹהֲכִי לֹא נִקְט כְּלֵי אֲבָנִים [כ], לְפִי שֶׁקְשִׁים הֵן וְאִין הַשְּׂרָשׁ נוֹקֵב אוֹתָן: **עֵצִיץ נְקוּב אִינוֹ מְכַשִּׁיר אֶת הַזְּרָעִים.** שְׁבִתוּכוֹ, דְּלֹא מְקַבְּלֵי הַכְּשָׁר מִשּׁוּם דְּחֻשִׁיבֵי כְּמַחְבֵּר, וְאִין הַזְּרָעִים נִכְשָׁרִים לְקַבֵּל טְמֵאָה אֲלֵא כְּשֶׁבֵא עֲלֵיהֶן מִים לְאַחַר שְׁנֵתֶלְשׁוּ. וְאַפְלוּ פְרוֹת תְּלוּשִׁים אִין נִכְשָׁרִים בְּמִים שְׁבִתוּכוֹ, לְפִי שְׂאִין הַמִּים מְכַשִּׁרִין כְּשֶׁהֵן בְּמַחְבֵּר, דְּבְעִינָן שִׁיְהוּ הַמִּים

תלושין, והני מים דמנחי בעציץ נקוב, כמנחי בארעא דמו: ושאינו נקוב
מכשיר את הזרעים. דבין מים שבתוכו ובין זרעים, תרוניהו חשיבי
כתלושים: מלאהו. לעציץ שאינו נקוב: עפר עד שפתו. הואיל ורואה את
האור מארבע רוחות, הוי כעציץ נקוב, וחשיבי כמחבר, בין המים, ובין
הזרעים שבו: כטבלא שאין לה לזבז. שאין לה שפה מכאן ומכאן אלא
פשוטה וחלקה, דמים שבה אינו מכשירין את הזרעים וחשיבי כמחבר,
הואיל ורואין את האור מארבע רוחות:

ג

פרק

א

משנה

-

ג

פרק

יש צריכים הכשר. מים. כדכתיב [ויקרא יא] וכי יתן מים על זרע: ואין
צריכין מחשבה. לחשב עליהן לאכילה. וכלה מתניתין מפרש לקמן:

ב

משנה

-

ג

פרק

החותך מן האדם מן הבהמה מן החיה ומן העופות. פלהו בחותך מחיים
אירי. ואף על פי שפרשו מן החי אינו מטמאין, דאין מטמא אלא אבר מן
החי [ב] ולא בשר שפרש מן החי, הלכך צריכין מחשבה שיחשב עליהן
לאכילה. ואם לאו, אינו מטמאין: והחלב בפפרים. דאנשי הכפרים לא
אוכלי חלב, הלכך צריכין מחשבה. אבל בשוקים דאיכא רב עם הבאים
לשוק, איכא טובא דאוכלי חלב, ואינם צריכין מחשבה: ושאר כל
ירקות שדה. שאינן נזרעים בגנות, אינן מיחדים למאכל אדם, וצריכין
מחשבה: חוץ משמרקעים. מין בצל חרף: ופטריות. מין צמח שאין לו
שרש. פונג"י בלע"ז: חוץ מפרשי שדה. פורו"ש בלע"ז, ובערבי כורא"ת.
שאלו אף על פי שאין נוטעים אותן בגנות, אינו צריכין מחשבה: והרגילה.
כד שמה בערבי, ובלע"ז פורקל"ה: נץ החלב. פרחים לבנים כחלב. ויש
אומרים, עשב כשחותכים אותו יוצא ממנו חלב: עכביות. עשב מלא

קוצים. והוא דרדר בלשון מקרא. ובלע"ז קרדו"ש: פלוסין. הרמב"ם אומר שקורין לו בערבי עני"ב אלדי"ב. וסברי רבי יהודה ורבי שמעון ורבי יוסי שאלו אינן צריכין מחשבה, מפני שהן מיחדין למאכל אדם. ואין הלכה כאחד מהם, אלא כלם צריכין מחשבה, ואם לאו אינן מטמאין:

פרק ג - משנה ג

נבלת בהמה טמאה בכל מקום. בין בכפרים בין בשוקים: **צריכין מחשבה.** דסתמיהו לאו לאכילה: **ואינן צריכין הכשר.** לא הכשר מים ולא הכשר שרץ, שאין צריך לגע בהו דבר טמא לטמאן, שסופן לטמא מעצמן טמאה חמורה. ואם תאמר, בשלמא נבלת עוף טהור דאינה מטמאה אלא בבית הבליעה, ניחא דצריכה מחשבה לטמא טמאה קלה. אלא נבלת בהמה דמטמאה במגע ובמשא, מחשבה למה לי לטמאה קלה, היא גופה טמאה היא. הא מלתא משני בגמרא פרק דם שחיטה, כגון דאיכא פחות מפזית נבלה, וצרפה לפחות מפביצה אכלים, דבין האי והאי הוי כביצה, דלהכי צריך מחשבה, ומכל מקום חשיב סופו לטמא טמאה חמורה ואינה צריכה הכשר, הואיל והיה אפשר לצרפה לכזית: **בשוקים.** שיש רב עם הבאים לשוק, איכא טובא דאכלי נבלת עוף טהור, ואכלי חלבים: **אינם צריכין לא מחשבה.** דלאכילה הן עומדים: **ולא הכשר.** דנבלת עוף טהור סופה לטמא טמאה חמורה, דמטמא בגדים בבית הבליעה, וחלב מירי בחלב טמאה, דמטמא **ה** החלב בפשר, כדלקמן בפרקין, הלכך אינן צריכין הכשר: **רבי שמעון אומר אף הגמל וכו'.** אינן צריכין מחשבה בשוקים, דאיכא רב עם ואכלי להו. ודלא כתנא קמא דאמר נבלת בהמה טמאה בכל מקום ולא מפיק להני. ואין הלכה כרבי שמעון:

פרק ג - משנה ד

השבת. מין גרק הוא, וכן שמו בערבי. ובלע"ז אניט"ו: **משנתו טעמו בקדרה.** אם היה שבת של תרומה, משנתו טעם בקדרה והוציאו ממנה, לא מתחייב עליו זר האוכלו, דעץ בעלמא הוא: **ואינו מטמא טמאות אכלים.** דכיון שנתבשל, פלה כחו וטעמו ונשאר פֿעץ בעלמא, ותו לא חשוב אכל: **לולבי זרדים.** ענפים רכים היוצאים **ו** בעת שמלבלבים האילנות, וכובשים אותן ביין או בחמץ או במים ומלח, ואוכלים אותן:

וְהַעֲדֵל. מִיִּן יָרֵק דּוֹמָה לְצִנּוֹן: **וְעָלִי לּוֹף.** מִמִּינֵי הַבְּצָלִים. וַיֵּשׁ מִמֶּנּוּ מִיִּן שְׁקוֹרִין לּוֹף שׁוֹטָה: **עַד שְׂיִמְתְּקוּ.** דָּלָא חֲשִׁיבֵי אַכְלָא אֶלְא לְאַחַר שְׁכּוֹבְשִׁים אוֹתָן וַיּוֹצֵא מֵהֶן מְרִירוֹתָן: **פְּקוּעוֹת.** כְּעֵין אַבְטִיחִים קִטְנִים, וְהֵן מָרִים. וְרַבּוֹתֵי פְרָשׁוֹ, דְּלַעַת מִדְּבָרִית. וְאִין הִלְכָה כְּרַבֵּי שְׁמַעוֹן:

פרק ג - משנה ה

הַקֶּשֶׁט. כֶּדָּ שְׁמוֹ בְּלַע"ז וּבְעֶרְבִי. וְהוּא נִמְנָה עִם סַמְמַנֵּי הַקְּטָרֶת: **וְהַחֲמִס.** יֵשׁ שְׁפָרְשׁוֹ זִנְגָבִיל. וַיֵּשׁ שְׁפָרְשׁוֹ קִנְמוֹן: **וְרֹאשֵׁי בְּשָׂמִים.** כְּגוֹן אֶגּוֹז מוֹסְקָאט"ו, וְנִרְדָּ, וְכִיּוֹצֵא בְּהֵם, שְׁנוֹתָנִים רִיחַ עֶרֶב: **הַתִּיאָה.** מִיִּן חֲלֹתִית: **וְחֲלֹתִית.** כֶּדָּ שְׁמָה בְּעֶרְבִי. וְאִף עַל פִּי שְׁרִיחָה רַע, רְגִילִים לִתְּנָן מִמֶּנָּה בְּמִזְוֹנוֹת: **חֲלוֹת חֲרִיעַ.** כְּרַכּוּס יַעֲרִי. וְקוֹרִין לּוֹ בְּעֶרְבִי אֶלְקָרְטוּ"ם [ז]: **אִף הֵן לֹא יִלְקָחוּ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר.** דְּרַחֲמָנָא אָמַר (דְּבָרִים יד) וְנָתַתְּ הַכֶּסֶף וְגו' וְאֶכְלֶתְּ שָׁם, דְּבָר שֶׁהוּא נֶאֱכָל כְּמוֹת שֶׁהוּא, אֵינן אֶתְּהָ קוֹנָה בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר, שְׂאִינוּ נֶאֱכָל כְּמוֹת שֶׁהוּא, אֵינן אֶתְּהָ קוֹנָה בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר. וְכֵן הִלְכָה, דְּאִין מְטַמְּאִין טַמְּאֵת אֶכְלִים וְאִין נִקְחִים בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר:

פרק ו - משנה ו

הַפְּגִין. תְּאֵנִים שֶׁלֹּא נִתְּבַשְׁלוּ, כְּדָכְתִּיב [שִׁיר הַשִּׁירִים ב] הַתֵּאֲנָה חֲנוּטָה פְּגִיָּה. וְכָל שְׂאֵר פְּרוֹת נִמִּי שְׂאִינָן מִבְּשָׁלִים נִקְרְאִים פְּגִין: **וְהַבְּסָר.** עֲנָבִים שֶׁלֹּא נִתְּבַשְׁלוּ. וּמִשְׁהַגִּיעוּ לְהֵיוֹת כְּפֹל הַלֶּבֶן נִקְרְאִים בְּסָר. וּפְגִין גְּרוּעִים מִבְּסָר: **מִשְׂיַבְאוֹ לַעֲוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת.** כָּל פְּרִי וּפְרִי כְּפִי הָעֵת הַקְּצוּב לֹו לְהַתְּחִיב בְּמַעֲשֵׂר, כְּדָתְנָן פְּרָק קַמָּא דְּמַעֲשָׂרוֹת. וְאִין הִלְכָה כְּרַבֵּי יוֹחֲנָן בֶּן נוּרִי: **פְּרִיצֵי זִיתִים וְעֲנָבִים.** שְׁנַתְּקָשׁוּ קָדָם בְּשׁוּלָן, וְאִינָן נִפְרָכִים בְּבֵית הַבַּד. לְשׁוֹן וּבְנֵי פְּרִיצֵי עִמָּד (דְּנִינְאֵל יא), בְּנֵי אָדָם קָשִׁים וּרְשָׁעִים. כֶּדָּ זִיתִים וְעֲנָבִים הִלְלוּ, קָשִׁין וְאִינָן נִפְרָכִין וְאִינָן נִדְרָכִין: **בֵּית שְׂמַאי מְטַמְּאִין.** דְּחֲשִׁיבֵי אַכְלָא: **וּבֵית הַלֵּל מְטַהְרִין.** דָּלָא חֲשִׁיבֵי אַכְלָא: **הַקָּצֵחַ.** נִינְי"ל בְּלַע"ז. וְזָרַע שְׁחוֹר הוּא. וְרְגִילִים לִתְּתָ אוֹתוֹ בְּלַחֵם, לְפִי שֶׁהִרְגִיל בּוֹ אִינוּ בָּא לִידֵי כָּאֵב לֵב: **וְכֵן לַמַּעֲשָׂרוֹת.** כְּמוֹ שֶׁנֶּחְלְקוּ לְטַמְּאָה, כֶּדָּ נֶחְלְקוּ לַמַּעֲשָׂרוֹת, דְּהַמְטַמְּאִין טַמְּאֵת אֶכְלִים מְחִיבּוֹ בְּמַעֲשָׂרוֹת:

קור. עץ רך הנוסף בראשו של דקל, ואוכלין אותו בני אדם, ובימות הגשמים הוא מתקשה: **פעץ לכל דבר**. ואינו מטמא טמאת אכלין: **נלקח בכסף מעשר**. דפרי [מפרי] וגדולי קרקע הוא: **פפניות**. תמרים שלא בשלו כל צרכן: **אכלין**. ומטמאים טמאת אכלין:

דגים מאימתי מקבלים טמאה. דכל זמן שהן חיים אינן מקבלים טמאה: **משיצדו**. חשובים כמתים: **אם יכולים לחיות**. שאם יחזירו למים יחיו, אינן מטמאין. אבל אם אין יכולים לחיות כשמחזירן למים, אף על פי שעדין לא מתו, מקבלים טמאה. והלכה כבית הלל: **יחור של תאנה שנפשה**. ענף של אילן תאנה ובו תאנים, שנתלש ונפרד ממקום חבורו, אלא שנשאר מערה ומדבק בקלפת האילן בלבד: **רבי יהודה מטהר**. אותם תאנים שבענף, אם נגעה בהם טמאה. דחשיב להו כמחבר, הואיל והענף מערה קצת, ואף על פי שאינו מערה אלא בקלפה: **וחכמים אומרים אם יכול לחיות**. אם יקשרו ויחברו הענף עם האילן יחיה הענף ויוציא פרות, חשוב כמחבר וטהורים. ואם לא יחיה כשיקשרוהו עם האילן, הרי תאנים שבענף כתלושים הן חשובים ומקבלים טמאה. והלכה כחכמים:

חלב בהמה טהורה. שנתנבלה [יא], טהור מטמאת נבלה, דכתיב [ויקרא ז] וחלב נבלה וגוי יעשה לכל מלאכה, ואפלו מלאכת הקדש במשמע: **לפיקדו הוא צריך הכשר**. דכיון שאין סופו לטמא טמאה חמורה, דהכי קימא לן פרק קמא דטהרות, דכל שאין סופו לטמא טמאה חמורה הינו לטמא אדם וכלים, צריך הכשר: **חלב בהמה טמאה מטמא טמאת נבלות**. דלא טהרה תורה אלא חלב של בהמה טהורה שנתנבלה, דכתיב [שם] חלב נבלה וחלב טרפה, יצאת חלב בהמה טמאה שאין לה טרפה, לפי שטרפתה ושחיטתה שוה: **ואינו צריך הכשר**. לטמאת אכלים אם צרף פחות מכזית

לפחות מכביצה כדפרישנא לעיל. אבל מחשבה ודאי בעי, מידי דהוי
אפשרא דבעיא מחשבה בכל מקום כדתנן לעיל: צריך מחשבה בכפריים.
ולא בשוקים. אבל הכשר צריך בכל מקום:

פרק ג - משנה י

פורת דבורים וכו'. אם היא מחפרת בטיט, הכל מודים שהיא כקרקע.
ואם היתה מנחת על גבי יתדות, הכל מודים שהיא ככלים. לא נחלקו אלא
שמנחת על גבי קרקע ואינה מחפרת בטיט: רבי אליעזר אומר הרי היא
כקרקע. ונקנית בכסף בשטר ובחזקה, כקרקע: וכותבין עליה פרוזבול.
שטר שכותבים בית דין למלוה שמסר להם כל חוב שיש לו, שלא תהא
שביעית משמטתו. ואין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע, כלומר כשיש
ללוה קרקע. ואם יש לו פורת דבורים, כמו שיש לו קרקע דמי, וכותבין
עליה פרוזבול למלוה: ואינה מקבלת טמאה במקומה. דהוי כמחבר [יב]
שאינו מקבל טמאה: והרודה. מחלות דבש שבתוכה בשבת, חיב חטאת,
כתולש ממקום חבור. דכתיב (שמואל א יד) ויטבל אותה ביצרת הדבש [יג],
וכי מה ענין יצר אצל דבש, אלא מה יצר התולש ממנו בשבת חיב חטאת,
אף דבש הרודה ממנו בשבת חיב חטאת:

פרק ג - משנה יא

מאימתי מטמאות משום משקה. דסתמיהו לאכילה קימי. ומאימתי
מטמאין טמאת משקין להיות תחלה: משחרחר. משביא עשן ויעשן
להברית הדבורים. לשון לחחרחר ריב. שנראה כאילו רוצה לחחרחר ריב עם
הדבורים. פרוש אחר, משחרחר, שיחמם אותם להוציא דבשם, אף על
פי שעדין לא יצא הדבש. לשון נחר מפח (ירמיה ס). ואית דגרסי משחרחר,
כלומר משחרחר מחשבה בלבו [יד] לרדות הדבש: משירסק. כשרוצים
לרדות דבש מן הפורת, חותכים בספין ומוציאין חלות חלות, וזהו
רסוקן:

עֲתִיד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַנְחִיל לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק. סִמְךָ מֵאָמֵר זֶה לְכָאן, לְהוֹדִיעַ בְּחַתִּימַת הַמְּשֻׁנָּה מִתֵּן שְׂכָרוֹ שֶׁל צַדִּיקִים, שְׁלוֹמֵי דִים וּמְקִימִים כָּל מֵה שְׂכַתּוּב בַּמְּשֻׁנָּה: שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרֵה עוֹלָמוֹת שֶׁנֶּאֱמַר לְהַנְחִיל אֶהְבִּי יֵשׁ. יֵשׁ, בְּגִימָטְרִיא הֶכִי הוּא, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרֵה. כְּלוּמַר שֶׁהַהֲנָאָה וְקוּרַת רוּחַ שְׁיֵשׁ לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק בְּעוֹלָם הַבָּא הוּא שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרֵה פְּעָמִים כְּנֶגֶד כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה, שְׁאִין הָעוֹלָם הַזֶּה כְּלוּ אֶלָּא חֵלֶק מִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרֵה מִמֵּה שְׁיֵשׁ לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק נִחְלָה לְעוֹלָם הַבָּא: